

Prohászka Péter

RÓMER FLÓRIS EGYHÁZI ÉS VILÁGI ELISMERÉSEI, KITÜNTETÉSEI*

Bevezetés

Rómer Flóris széleskörű egyházi és világi tevékenységét többféleképpen ismerték el élete során, melyek közé kinevezések és kitüntetések is tartoztak. Bencés szerzetes tanárként széleskörű népszerűségnek örvendett pozsonyi, majd győri tanárévei alatt mind tanítványai, mind pedig a városok lakói körében. A szabadságharc utász őrmesterét tudásának és jól végzett tevékenységének elismeréseként ugyan főhadnaggyá léptették elő, azonban egyéb kitüntetésben nem részesült a szabadságharcban. (Hermann 2015, 24.) A dicsőséges két év „jutalmául” az olmützi és kufsteini fogságban, mint arról maga is megemlékezik, büszkén viselte rabláncait egészen szabadulásáig. (Hermann 2015, 27.) Az 1850-es és 60-as években előbb a bécsi k. k. Zentralkommission für Erhaltung der Baudenkmale levelezője, majd Bakonyáért 1861-ben a Magyar Tudományos Akadémia természettudományi osztályának levelező tagja lett. (Hampel 1891, 9. (409.)) Az állami kitüntésekről, amelyekben részesült, azonban életrajzírói alig szólnak és talán nem is véletlenül. Mindössze Kumlik Emil tér ki röviden Rómer életrajzában ezen kitüntésekre: „1873-ban a vaskoronarend lovagjává avatta a fejedelmi kegy. Ez volt — az 1867-ben kapott királyi tanácsosság után — a második kitüntetés, melyben ugyanaz a fejedelem részesítette, kinek nevében a haditörvényszék 1849-ben nyolcévi várfogságra ítélte.” (Kumlik 1907, 90.) (1. kép)

1. kép
Rómer Flóris kitüntetéseivel

*A tanulmány elkészítését a Szlovák Tudományos Akadémia és az Európai Unió által támogatott SASPRO 0104/01/03 pályázat tette lehetővé tette lehetővé. Itt szeretném megköszönni Dr. Oross Andrásnak (Ungarischer Archivdelegierter im Österreichischen Staatsarchiv) a levéltári kutatások során nyújtott segítséget, valamint Csécs Teréznek (Rómer Flóris Művészeti és Történelmi Múzeum) a Rómer Flóris levelezésében található adatokat, amelyek nélkül e munka nem jöhetett volna létre.

Rómer kitüntetései halála után nem kerültek, nem is kerülhettek hagyatékával sem a Magyar Nemzeti Múzeumba, sem pedig más múzeum gyűjteményébe. A korabeli előírásoknak megfelelően a kitüntetett személy halálát követően a kitüntetést visszaküldték az adományozóhoz, Rómer esetében Vaskorona rendjét a bécsi udvari hivatalhoz (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Kabinetsarchiv Kabinettskanzlei Vorträge Karton 1891.; Nr.399/1891), amely ezt követően egy másik személynek adományoztatott. Így a kitüntetések azonosításánál, amelyeket büszkén viselt, egyrészt a fényképekre és festményekre, másrészt az adományozásokról szóló iratokra és a barátaival, illetve támogatóival folytatott levelezésekre vagyunk utalva. Szerencsére mind az adományozás folyamatát, mind pedig a kitüntetések visszaküldését írásban rögzítették és az Ő Fenségétől, Ferenc József királytól kapott elismeréseire és kitüntetéseire vonatkozó akták megtalálhatóak a bécsi Österreichisches Staatsarchivban. Rómer közeli barátainak írt leveleiben ugyanakkor említést tesz egyes kitüntetéséről, vagy az ezekkel kapcsolatos megjegyzésekről. Sőt, mint arról az egyik Kruesz Krizosztom bencés rendfőnökhöz írt levele tanúskodik, valószínűleg egy, a tudományos tevékenységét elismerő kitüntetésre való felterjesztés bizonyos helyről történt megakadályozása jelenthette az utolsó cseppet azon pohárban, amely a bencés rendből való kilépéséhez vezetett. A tanulmányban a hivatali akták, valamint a Rómer levelezésében található utalások segítségével teszünk kísérletet annak bemutatására, hogy Rómer Flóris milyen állami és egyházi elismerésekben és kitüntésekben részesült élete során.

Rómer Flóris királyi tanácsossága (1868)

Mint arra Kumlik életrajzi munkájában utalt, Rómer a királyi tanácsosságot 1867-ben kapta meg Ferenc József osztrák császártól és magyar királytól. (Kumlik 1907, 90.) Hampel József szintén megemlékezik Rómer-életrajzában arról, hogy a párizsi világkiállításon végzett tevékenysége hozta meg Rómernek a tanácsosságot (Hampel 1891, 27 (427.)) Ekkor ugyanis az országgyűlés megbízásából ő állította össze a világkiállításra kivitt régészeti és művészettörténeti anyagot, illetve elkísérve a gyűjteményt, annak bemutatásában mind személyesen, mind pedig az általa készített és kiadott francia nyelvű katalógussal részt vett. (Rómer 1867; Hampel 1891, 26-27 (426-427)). A tanácsosságra több olyan személlyel együtt terjesztette fel a magyar Földművelési-, Kereskedelmi és Ipari Minisztérium, akik a párizsi világkiállítás során különleges tevékenységet végeztek: „...wegen a. g. Auszeichnung jener Aussteller und Comité-Mitglieder, die sich bei der vorjährigen Pariser Weltausstellung besondere Verdienste erworben haben. Um auch denjenigen Verdiensten eine entsprechende ah. Anerkennung zu Theil werden zu lassen, welche sich einzelne Aussteller und Comité-Mitglieder anlässlich der im verflossenen Jahre stattgefundenen Pariser Weltausstellung erworben haben, hat der ung. Minister für Ackerbau- Handel- und Gewerbe die Vermittlung des l. g. Minis-

ters zu der Berufe in Anspruch genommen, für die im vorliegender Verzeichniße angeführten Individuen und Corporationen eine ihren Verdiensten entsprechende ah. Auszeichnung zu erwirken, wobei der Minister v Gorove sein diesfälliges Ansuchen damit begründete, daß die zur Auszeichnung beantragten Individuen und Corporationen zum Theile als Ausstellungs Commisäre, zum Theile aber auch bei der Ausstellung sich selbst betheilt mit ihren Ausstellungs-Objecten der ung. Industrie und Landesproduktion einer Ruf erworben haben wofür sie nicht nur mit ehrenvollen Erwähnungen, sondern auch mit Preismedaillen bedacht wurden.

Indem Gf. Festetics auch das a. u. Erachtens ist, daß sich die im gedachten Verzeichniße enthaltenen Individuen und Corporationen einer ah. Anerkennung würdig gemacht haben, erlaubt man sich für dieselben die im vorliegenden Stk. enthaltenen ah. Auszeichnungen tiefergebens zu beantragen.” (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) KA Vorträge Nr.1542/1868).

Az 1868. május 3-i felterjesztés külön is kitért Rómer Flórisra, ahol egyrészt a kiállításon végzett tevékenységéért, másrészt viszont a tudomány és oktatás területén folytatott munkásságáért javasolták a királyi tanácsosi cím adományozását: „...während dem Mitgliede der ung. Akademie und Ausstellungs-Delegierten des ung. Landtages Florian Rómer für seine auf der gedachten Ausstellung, sowie dem Gebiete des Unterrichtes und der Wissenschaft erworbenen verdienste den königl. Rathstitel...” (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Kabinetsarchiv Kabinettskanzlei Vorträge Karton 1868:7, Nr.1542/1868) Ferenc József 1868. május 4.-én adományozta a címet Rómernek, méghozzá díjmentesen, azaz nem kellett fizetnie az okmányok kiállításáért: „Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán, a múlt évi párisi világtárlat alkalmával, a tudomány, művészet, természet és ipar terén tanúsított tevékenység elismeréséül következő kitüntetések adományozok, és pedig: [...] A Királyi tanácsosi czimet díjmentesen adományozom: Rómer Flóris akadémiai tag 's a' magyar országgyűlés világtárlati küldöttjének.” (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Kabinetsarchiv Kabinettskanzlei Vorträge Karton 1868:7, Nr.1542/1868) Rómer a tanácsosi címet a hivatalos levelezésben használta, amint a róla megjelent bemutatásokban és az akadémiai, illetve régészeti munkásságáról beszámoló újságcikkekben is feltüntetésre került. Ezen kívül a párizsi világkiállítás nagy ezüstérmét is megkapta Párizsban. (Lásd Debreczeni-Droppán 2015, 45. p. és 25. láb.)

Egy elmaradt kitüntetés és következményei

Rómer Flóris kilépéséről a bencés rendből többféle elképzelés található életrajzíróinál. A szabadságharcban történt részvétele miatt Rómert ugyanis nem csupán a katonai bíróság büntette 8 év várfogsággal, hanem szabadulása után a bencés rend is vezeclésre küldte. (Hampel 1891, 41. (441.); Hermann 2015, 27.) E miatt már ekkor felmerült benne a kilépés, sőt az ország elhagyásának gondolata. Ez azonban ekkor nem történt meg és csak 1875-ben hagyta el a rendet, amikor Ipolyi Arnold egyház-

megyéjének világi pappjai közé fogadta. Kétségtelenül ez a méltatlan bánásmód volt az alapja tettének, azonban a végső lökést ehhez egy másik esemény szolgálhatta, amelyben — mint arról a bencés rendfőnökhöz, Kruesz Krizosztomhoz írt, 1874. május 8-án kelt levelének a piszkozata is tanúskodik — egy kitüntetés is szerepet játszott (Országos Széchényi Könyvtár (Budapest) Kézirattár AnLit 5159, Nr. 12).

„Méltóságos Főapát Úr!
Kegyess, jóakaró Uram!

Még Méltóságodnak Pesten léte alkalmával kívántam egy fontos ügyet elvégezni, mely régóta szívemre nehezedik, melynek kedvező elintézése leginkább Méltóságod kegyeitől függ, de melyre nézve a legszükségesebb okmányt csak most kaptam kezeimhez.

Méltóságod már másfél év előtt értesült arról, hogy nekem Ő Fensége József cs. kir. főherceg Urnak kegyess ajánlása folytán a tudomány terén szerzett némi érdemeimet a Nagyméltóságú m. k. kormány hajlandó lett volna elismeréssel jutalmazni. A dolog abba maradt; mert illető helyről azon elv állítattott fel, hogy szerzeteseknek mint olyanoknak, egyházi kitüntetések nem járnak. – Másrésztől újólag felszólítottam, tegyék lépéseket, miszerint jövőmnek kiérdemelt biztosítása lehetségessé váljék; mi czélból kérjem meg Méltóságodat, mint közvetlen kegyess elöljárómat, méltóztassék a rendbe való kötelektől feloldani.

Mintegy husz év előtt több igen kedvező alkalom nyílt meg számomra, hogy a világi papság sorában a katolikus egyházat szolgáljam; elbocsáttatásom megigérve, a fő megyébe való fölvételem Ő Fenségének a bíbornok-prímás által biztosítva volt; az ügynek folyamatáról hallgatok, a Fenséges úr iránt a szó meg nem volt tartva, magam mindenféle oldalhúzásokkal ki lettem játszva!

Életem számos keserűségi közt ez volt legfájdalmasb; mert az emberek iránt a bizalmat elvesztém, de az Isten szent akarata előtt türelemmel meghajoltam.

Jelenleg ismét, de mint bensőleg hiszem, sokkal kedvezőbb körülmények közt ugyanazon téren állok. Nem indulatos felháborodásban, nem rejtözött elégedetlenségben teszem ezen lépést, hanem sajátlagosan kifejlődött életviszonyaim miatt, melyek közt multam lefolyt, jelenem megállapodik.

Ő Fensége József főherceg úr József fiacskája nevelését — élőszóval, de levélben is kinyilatkoztatván —, reám szándékozik bízni, és a miatt független állásba való léptemet kívánja.

De nemcsak Ő Fensége kínál kegyess jó akaratával, más befolyásos körök részéről is fel vagyok szólítva, tegyék Méltóságodnál, mint általánosan ismert kegyess jó akarómnál, az elbocsáttatásomra való lépést, hogy mint egyházmegyei pap ellen, a felhozott akadályok ne érvényesíthessenek.

Én ezen kérelmemnek és ezen levélnek következményeit jól és higgadtan fontoltam meg, és csak most határoztam el végre magamat, hogy Méltóságodhoz, ki-től most leginkább függ jövőmnek biztosítása, legmélyebb alázattal folyamodjam.

Mi kérésem kedvező sikeréről biztosít, ez Méltóságodnak évek hossza során át tapasztalt kegyes leereszkedése, barátsága; Méltóságodnak nevem napjára írt személyes levele, mely egyszersmind a sz. conventnek testvéries hajlamairól tanuskodik. Nem hihetem, hogy kedvezőbb jövőmet bármily okból kívánnék építeni; mert én még élek, akárhol és akármikor büszkeséggel fogok a régi jó viszonyokra visszaemlékezni és a sz. szerzet iránti háláról soha nem fogok megfejelkezni. Meglehet, és bár adná a jó ég, hogy így még inkább a sz. szerzet javát előmozdíthassam, és adómat busása leróhassam.

Meg levén a beszteercebányai püspök ő Méltóságától a megyéjébe való fölvételi okmány, ha t. i. Méltóságodtól az elbocsátási levelet megkapom, és ő Szentségétől a római Pápától a sz. fogadalomtól való felmentést megnyerem; legmélyebb alázattal kérem Méltóságodat, és minthogy minden fontosabb ügyben a sz. conventet is: méltóztassanak a szándékolt, bár nem új, mert meglehet hogy terhesebb pályán a szükséges elbocsátó okmányt kiadni. Kérem Méltóságodnak atyai áldását, szeretett rendtársaim, testvéreim sikeres imáit.

Maradok

Méltóságodnak kegyes kezeit csókolva

Budapesten 1874 május hó 8-ikán

Alázatos fia”

A válasz nem maradt el Kruesz részéről, aki 1874. május 11-i levelében cáfolta, hogy a bencés rend részéről akadályozták volna Rómer kitüntetését: „Örülöm kellene, midőn látom, hogy kitűnő Rendtársukat mindenünnen tisztelet környezi, és az elismerés és kitüntetés számos nemével elhalmoztatik! Nagyságod kiérdemelte mind a tiszteletet mind a kitüntetést, és a jutalmat a haza, kormány és a fejedelem részéről!

Mi őszinte hálával és részvétellel kisérjük munkás és kitűnő eredménynyel koronázott életét!

És még is egész valóm fáj! Nem tudom megérteni, hogy létezhetik oly Méltóság, mely a bencze jelleggel és ruhával össze nem fér! s mért kell ezt letenni, hogy abban részesüljön?

A Scapulárt hodozta, midőn a nagy munkára vállalkozott, és hazájának messze távolban[!] dicsőséget szerzett; valjon hála-e az, hogy előbb leveszik válláról a dicső jelmezt, s csak azután jutalmazták az érdemet?

Az épen nem szokatlan dolog, hogy a szerzetes férfiú egyházi és világi hivatást elére, s méltóság élvezetébe állíttatott; s a Cocilium mutatta, hogy a bibornoktól az egyszerű apátig minden rang és fokozt a szerzetesi tagokban bővelkedett; csak hogy e tagok nem édes hazánk gyermekei valának! itt még sok az előítélet, ne mondjam irigy indulat!

[...] fáj, ha elgondolom, hogy talán elmulasztottam mind azt megtenni, a mit érdemdes rendtársam kitüntetésére tennem kellett volna!

Nagyságod kedvére soha sem sajnáltam volna semmi lépést, vagy áldozatot a

melyet a czél megkívánt vala; ha előttem komolyan nyilatkozik, hogy ohajtja, s jövőjének biztosítására szükségesnek látja!

Fáj, hogy ő hercegsége személyemet állítja előtérbe mint oly gátot, mely miatt rendtársimat szokottan kitüntetésben részesíteni nem lehet!! holott mindenütt határozottan oda nyilatkoztam, hogy a szerzet igen is ohajtja, miszerint a kormány jutalmazza meg azon tagjait, kiket előbb bizalmára méltatott, mert az elhanyagolást egyszerűen az elégedetlenség és roszalás [!] jeleül vesszük. Ha pedig mint benczék jók voltak munkához, mért nem jók a jutalomhoz? — Nagyságod kitüntetésének minden alkalommal szivből örültem, s most is örülnék, ha némi sejtelmek nem gyötörnének!

Nagyságod ezt mondja: hogy más részről ujjal fölszóllított, miszerint lépéseket tegyen, hogy jövőjét biztosítsa! Ebből természetesen az következik, hogy a benczék jövője Magyarországon nincs biztosítva!” (OSZK Kézirattár, Levelestár)

2. kép
A Vaskorona-rend
III. osztálya
kitüntetése

Rómer fenti levele szerint József főherceg ajánlása alapján a magyar kormányzat Rómer tudományos érdemeit hajlandó lett volna elismeréssel jutalmazni valamikor 1872 vége felé. Ehhez támpontot nyújthat talán Rómer Kruesznek írt 1872. január 26-i levele: „Egy jó, de befolyásos barátom megsugja, hogy a Világkiállítás biztosságra, melyre annyian törekszenek, engem is akarnának kiemelni. Szép dolog lenne még ebben is barátra, primásilag büdös barátra, szorulnának. Hja, a sok svindili közt becsületes emberre is gondolnának... Ez titok — melyet némi örömmel Méltóságod keblébe teszek le.” (Pannonhalmi Főapátsági Levéltár, E 21.f) Ugyanakkor Rómer céloz egy egyházi kitüntetésre is, amit azonban — mint írja — szintén megakadályoztak: „A dolog abba maradt; mert illető helyről azon elv állítatott fel, hogy szerzeteseknek mint olyanoknak, egyházi kitüntetések nem járnak.” Hogy ezen kitüntetés mi lett volna, arról egyelőre nem állnak rendelkezésünkre információk. Tudományos tevékenysége elismerésének elmaradása is — amely Rómer számára kiemelten fontos volt —, vezethetett döntésének meghozatalához és a bencés rendből való távozásához.

A Vaskorona-rend III. osztálya kitüntetése és az adományozás furcsaságai

Ugyan Rómer 1872 végén, mint arról a bencés apátnak fenti levelében beszámolt, nem részesült állami elismerésben, ám egy évvel később megkapta az Osztrák Császári Vaskorona-rend III. osztályának kitüntetését. A Vaskorona-rendet 1815-ben alapította újra I. Ferenc császár, mint többfokozatú kitüntetést, amelyet katonai és polgári érdemekért adományozott az uralkodó. (Ortner – Ludwigstorff 2017) (2–3. kép)

A kitüntetés szalagjának színei osztrák sárga és királyi kék voltak, rajta a Lombardia vaskoronáján álló kétfejű császári sas csüng, amely jobb karmában kardot és jogart, bal karmában országalmát tart. A mellén levő pajzson F monogram, míg a hátdoldali pajzson az 1815-ös évszám szerepel. (Ortner – Ludwigstorff 2017) A III. osztály kitüntetését a bal mellkason hordták szalagon, amint az Rómer fényképein és rajzos ábrázolásain is látható. E kitüntetésben az alacsonyabb társadalmi állású személyek részesültek, azonban köztük számos kiváló tudós és művész is megtalálható. Rómer a kitüntetését az 1873-as bécsi világkiállításon játszott szerepéért kapta az uralkodótól, azonban a felterjesztésben számos furcsaság található, ugyanis nem a magyar, hanem az osztrák Kereskedelmi Minisztérium részéről történt a felterjesztés, amint arról a Bécsben található akták is tanúskodnak. (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) AVA Handelsministerium Präsidialakten Kt. 161, Nr.: 1648) Rómernek az 1873-as világkiállításon játszott szerepét Hampel József mutatta be: „Sok időt és fáradságot szentelt a hazai népipari emlékek gyűjtésének, mikor 1872-ben a minisztérium őt és Xantust a bécsi világtárlat magyar népipari osztályának szervezésével megbízta. A rendezők ez alkalommal fölosztották magok között az országot, és oly gyűjteményt hoztak össze mindennemű jellemző honi népipari cikkekéből, minő soha előbb nem volt együtt. A közkiállításon annyira elismerték Rómer szakavatottságát, hogy a nemzetközi jury a házi ipari osztály (XXI. csoport) bíráló bizottságába választotta és a jelentés megírásával őt bízta meg. Jelentése utóbb német nyelven jelent meg” a *Blätter für Industrie*ban. (Hampel 1891, 30–31. (430–431.); Rómer 1874) A világkiállításon szerepet vállalt személyeket az osztrák Kereskedelmi Minisztérium terjesztette fel kitüntetésre: „Der Minister hält den Zeitpunkt für gekommen, die Gnade Eueren Majestät für alle jene Persönlichkeiten anzurufen, welche sich um das Zustandekommen dieses großen internationalen Werkes verdient gemacht und glaubt an allen die Förderung für rechten zu halten, welche dasselbe durch die Bemühungen der Durchlauchtigsten Herrn Erzherzoge Carl Ludwig und Rainer erfahren hat.” (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Kabinettsarchiv Kabinettskanzlei Vorträge Karton 1873:20, Nr.4025/1873) A magyar és osztrák alattvalók kitüntetésére azonban külön-külön az adott ország minisztere tett javaslatot. Ám Rómer Flóris neve nem a magyar listán, hanem az osztrákon, osztrák alattvalókkal együtt szerepel: „Den Orden der Eisernen Krone III. Classe mit Nachsicht der Taxen [...] dem Königlichen Rathe und Universitätsprofessor in Pest, Dr. Florian Rómer. (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Obersthofmeisteramt Orden der Eisernen Krone Karton 69, Nr.274/1873) Valószínűleg ismét kísérlet történnhetett „illető helyről” arra, hogy Rómer kitüntetését megakadályozzák, ami miatt nem a magyar, hanem az osztrák miniszter terjesztette fel a Vaskorona-rend III. osztályára, melyet 1873-ban Ferenc Józseftől meg is kapott és ezt követően — mint arról a képi ábrázolásai tanúskodnak — büszkén viselt is.

Elismerések, egyházi és világi kitüntetések

Ugyan Ferenc Józseftől további kitüntetést Rómer már nem kapott, azonban más elismerésekben még részesült. Így 1877-ben: 1876 májusától júniusig gróf Zichy Paulai Ferencné kezdeményezésére a magyarországi árvízkárosultak megsegítésére Budapesten rendezett műipari és történeti kiállítás megszervezésében való részvételéért Rómer Flórist az uralkodó 1877-ben a legmagasabb elismerésben részesítette számos más személlyel együtt. (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Kabinetsarchiv Kabinettskanzlei Vorträge Karton 1877:3, Nr.407/1877)

Rómer Flóris 1881-ben még egy elismerésben részesült, méghozzá ugyancsak egy kiállításhoz nyújtott segítségéért, amelyről az 1881. szeptember 29-i minisztertanácsi ülés jegyzőkönyve tanúskodik. Ez alapján a kereskedelmi miniszter előterjesztése folytán „jóváhagyatott, hogy a budapesti országos nőipari kiállításnak rendezése körül szerzett érdemeik elismerésül javaslatba hozassék Ő Felségénél [...] Azonkívül a kormány elismerése kifejezendő: Ipolyi Arnold beszterczei püspöknek, Rómer Flóris apátkanonoknak...” (Magyar Nemzeti Levéltár (Budapest) W 12 Minisztertanácsi jegyzőkönyvek (K 27) Nr. 3429, 1881. 09. 27.)

Rómer Flóris késői képein még két érdemrend látható, amelyek közül azonban a nyakában látható kereszt nem kitüntetés, hanem a kanonoki kereszt. 1877-ben Lipovniczky nagyváradi püspök a váradi irodalmi kanonokságok egyikére hozta javaslatba. Kanonokká történő kinevezése azonban nem ekkor, hanem már jóval korábban, 1875 körül felvetődött, amelynek kivitelezése azonban a kormány, valamint Rómer jó- és rosszakaróinak köszönhetően közel két évet vett igénybe. (Hampel 1891, 42. (442.)) A királyi kinevezés megérkezése után Rómert 1877. június 2-án iktatták be kanonoknak Nagyváradon. (*Fővárosi Lapok* 14. 1877. Nr. 127. június 6., 624.; Lakatos – Balla 2015, 21.) Ettől kezdve haláláig viselte a kanonoki keresztet az ünnepélyes alkalmakkor, és ezen kereszt — hasonlóan az állami kitüntetésekhez — ugyancsak visszakerült a nagyváradi püspöki kincstárba. (4. kép)

A kanonoki kereszt adásának privilégiumát 1801. december 18-án adta meg Ferenc császár. (Alexy 1996, 103.) A nagyváradi kanonoki kereszt típusára ezen okmány alapján a fehérrel keretezett kárminvörös, végei felé kissé kiszélesedő kereszt a jellemző, amelynek karjai között öt-öt aranszínű láng található. A közepén kerek medaillonban Várad védőszentje, Szent László lovon ülve harci bárdal vezet út a sziklából. A medaillon világoskék hátoldalán az F.S.M.T. monogram és ezt fehér keretben a FRANCISCI II ET MARIAE THERESIAE II PERPETUAE MEMORIAE körirat keretezi. (Alexy 1996, 99., 103.) A szalag világosszürke, széles zöld szélekkel, amit arany Szent István-koronája formájú tű fog össze.

4. kép
Nagyváradi
kanonoki
kereszt

Rómer fogadásokon és ünnepeken viselte a kanonoki keresztet, melynek szalagja miatt, mint arról 1882. augusztus 28-án kelt levelében József főhercegnek beszámolt, megrótták: „Cs. kir. fenséged Coburg királyi herceg úr jelenlétében kótárba [kóterba] akartak küldeni, mer a bár új, de még is kopottnak látszó, vorschifftsmaessig szalaggal bátorkodtam megjelenni, elmondtam itthon, és tapsolt a káptalan, hogy szalagnak színei magasbb helyen sem tetszettek. Így használtam a régibb és szebb színű szalagot — míg Dr. Szenice a másokban jelent meg; most meg azért köttetnek gúzsba. Legjobb lesz tehát, ha a köztest követem, és mikor az A párt előtt a B pártot élte, jól elverték, és mikor B pártnak előtt ismét A-t élte szintén elverték, összejövén egy harmadik csoporttal a mely azt kérdezé, ki a vivat? Csak oda tartotta magát hogy verjék el! — Attól tartok, hogy még a felséges Udvarhoz kerül a dolog, és a Szt István szalaghoz trendi hasonló pántlikától még megfosztanak és valami más kétszínűt reánk oktrojálnak.” (Országos Széchenyi Könyvtár Rómer Flóris József főhercegnek Nr. 27, 1882. augusztus 28).

A másik kitüntetés, amelyet a nyakában viselt öregkori képein, egy igen ritka portugál kitüntetés az Ordem de Sant’lago de Espada volt. A XIII. századi katonai rendből és annak jelvényéből, a Jákobkeresztből 1862-ben jött létre azon polgári kitüntetés, amelyben Rómer is részesült. A jelvény arannyal szegélyezett vörös emailozott Krisztuskeresztből áll, melynek karjai liliomokban végződnek és szára pedig hegyesen megy lefelé. Rómer ezt zöld koszorúkból és Jákobkeresztekből álló láncon hordta.

Az 1876. évi budapesti VIII. Ősrégészeti és Embertani Kongresszus után közel négy évnél kellett elteltie a IX. megrendezéséig, melynek 1880 szeptemberében a portugáliai Lisszabon adott otthont. (Cartailhac 1880; Virchow 1880; Sommer 2009, 18.) Rómer, magas kora ellenére, vállalva a hosszú utazás fáradságait, személyesen vett részt a kongresszuson. (Hampel 1891, 43. (443.)) Élményeiről és a kongresszus eseményeiről az *Archaeologiai Értesítő*ben számolt be. (Rómer 1885) Hazaérkezése után, 1880. november 24-én Kruesz Krizosztom főapátnak írt levelében már említi a kitüntetést: „a kitüntetés olyan RÁK-forma dolog. Én az egészről hivatalosan semmit sem tudok. Kacska lesz az egész; bár ottan kerdezték[!], mit szeretnék jobban? a mire az feleltem, hogy semmit sem érdemeltem meg!” (Pannonhalmi Főapátsági Könyvtár, E 23.h) Majdnem egy évvel a kongresszus után kapta meg a portugál kitüntetést, amelyről a következőképpen számolt be József főhercegnek (Országos Széchenyi Könyvtár Rómer Flóris József főhercegnek Nr. 18, 1881. június 30): „Végre megkaptam Don Luiz király kegyes rendjelét, a zöld, ezüst és vörös szín, ezen díszítményét előttem még becsessé teszik, mivel a SCIENCIT LETRAS E ARTES-el jutalmazásúl szól, és mint hiszem, birodalmunkba ritka is.” Mivel a kitüntetéssel a tudomány, az irodalom és a művészet területén végzett kiemelkedő tevékenységet ismerték el, így e kitüntetés különösen fontos volt Rómer számára. A portugál kitüntetés viselését azonban engedélyeztetni kellett Bécsben, melyet az év végén jóvá is hagyott a kancellária. (Haus-, Hof- und Staatsarchiv (Wien) Kabi-

netsarchiv Kabinettskanzlei Vorträge Karton 1881:12, Nr.2795/1881) Ezután öregkori képein Rómer büszkén hordta a kanonoki kereszt és a Vaskorona-rend III. osztálya mellett a portugál kitüntetést.

IRODALOM

- ALEX, Zdenko
1996 *Ehrendenken der Kapitel in vormaligen Habsburgischen Ländern*. Wien.
- BALLA Tünde – LAKATOS Attila
2015 „Biharmegye kultúrhivatását férfiasan emeljük...” Rómer Flóris nagyváradi éveit. Nagyvárad.
- CARTAILHAC, M. Émile
1880 *Congrès international d'anthropologie et d'archéologie préhistoriques. Rapport sur la session de Lisbonne*. Paris.
- DEBRECZENI-DROPPÁN Béla
2015 Rómer Flóris a Magyar Nemzeti Múzeum Érem és Régiséggyűjtőjének élén. In: *Archaeologia és műtörténet*. Budapest, 35–75.
- HAMPEL József
1891 *Rómer Flóris emlékezete*. Budapest.
- HERMANN Róbert
2015 Rómer Flóris a szabadságharcban – avagy az életrajzírás nehézségei. *Honismeret* 43, 6. szám, 20–27.
- KUMLIK Emil
1907 *Rómer Ferenc Flóris élete és működése*. Pozsony.
- ORTNER Christian – LUDWIGSTORFF Georg
2017 *Österreichs Orden und Ehrenzeichen*. Teil I. Die kaiserlich-königlichen Orden bis 1918. Wien.
- RÓMER Flóris
1867 *Catalogue spécial du royaume de Hongrie: Les objets de l'histoire du travail hongrois à l'exposition universelle de 1867*. Paris.
1874 Bericht der Gruppe XXI (Nationale Hausindustrie) der Wiener Weltausstellung 1873. *Blätter für Industrie* 1874, 15-18. sz.
1885 Lisboai congressus. *Archaeologiai Értesítő* 5, 150-155, 346-353.
- SOMMER, Ulrike
2006 The International Congress of Prehistoric Anthropology and Archaeology and German Archaeology. In: M. Babes – M.-A. Kaeser (eds.): *Archaeologists without Boundaries: Towards a History of International Archaeological Congresses (1866-2006)*. BAR Int 2046. Oxford 2006, 17–32.
- VIRCHOW Rudolf
1880 Der Internationale prähistorische Congress in Lissabon. *Zeitschrift für Ethnologie Verhandlungen DAG* 333–355.

DIE KIRCHLICHEN UND WELTLICHEN BELOBIGUNGEN UND EHRENZEICHEN VON FLÓRIS RÓMER

Die umfassende kirchlichen und weltlichen Tätigkeiten von Flóris Rómer wurden verschiedentlich anerkannt. Zu diesen Anerkennungen gehörten auch Belobigungen und Ehrenzeichen. Obwohl er zuerst als Feldwebel, dann als Leutnant im Freiheitskrieg bei den Pionieren mitkämpfte, erhielt er keine Oberstleutnant für seine Tätigkeit. Nach seiner Freiheitstrafe wirkte er wieder als Gymnasiallehrer zuerst in Győr, dann in Buda. Für seine wissenschaftlichen Arbeiten wurde er zum Korrespondent der k. k. Zentralkommission für Erhaltung der Baudenkmale ernannt und später zum Mitglied der Ungarischen Akademie gewählt. Über seine staatlichen Belobigungen und Ehrenzeichen stehen nur kurze Erwähnungen in den Nekrologen. Meistens wird seine Auszeichnung mit dem Orden der Eisernen Krone betont, obwohl er nach den Bildern und Photos noch einige andere Ehrenzeichen hatte.

Rómer wurde 1867 königlicher Rat. Er erhielt diesen Titel wegen seiner organisatorischen Tätigkeit bei der Pariser Weltausstellung. Obwohl er in der zweiten Hälfte der 1860er und in der ersten der 1870er Jahren sowohl als Wissenschaftler, als auch als Universitätsprofessor viel geleistet hatte, erhielt dafür kein staatliches Ehrenzeichen. Wie er darüber in einem Brief seinem Ordensvorsteher Krues Khryzostom unterrichtete, wurde er für ein Orden von staatlicher Seite vorgeschlagen, bekam aber wegen kirchlicher Einwände nichts. Dieses Ereignis spielte bei seinem Austritt aus dem Benediktinerorden eine wichtige Rolle. Seinen Orden der Eisernen Krone III. Klasse erhielt Rómer für seine Tätigkeit bei der Wiener Weltausstellung. Für den Orden wurde er aber vom Österreichischen Handelsministerium zwischen den österreichischen Unterthanen vorgeschlagen. Auf den Bildern nach 1877 ist ein Kreuz auf seiner Brust zu sehen. Es ist aber keine Auszeichnung, sondern das Ehrenzeichen des Nagyvárad- Kapitels, dessen Stallum er vom König erhielt. Das rotverzierte Jakobkreuz auf einer Kette ist ein portugisisches Ehrenzeichen des Ordens de Sant'lago de Espada. Für Rómer war sein Santiago-Orden gerade deshalb so wichtig, weil er – wie er darüber in einem Brief schrieb – diesen für seine wissenschaftliche Tätigkeit vom portugisischen König erhielt. Obwohl er den Kongress der prähistorischen Archäologie und Anthropologie in Lissbon besuchte, bekam er den Orden erst nach seiner Heimreise. Seine Ehrenzeichen wurden, wie damals üblich war, nach dem Tod von Rómer dem Stifter zurückgesandt.

Péter Prohászka